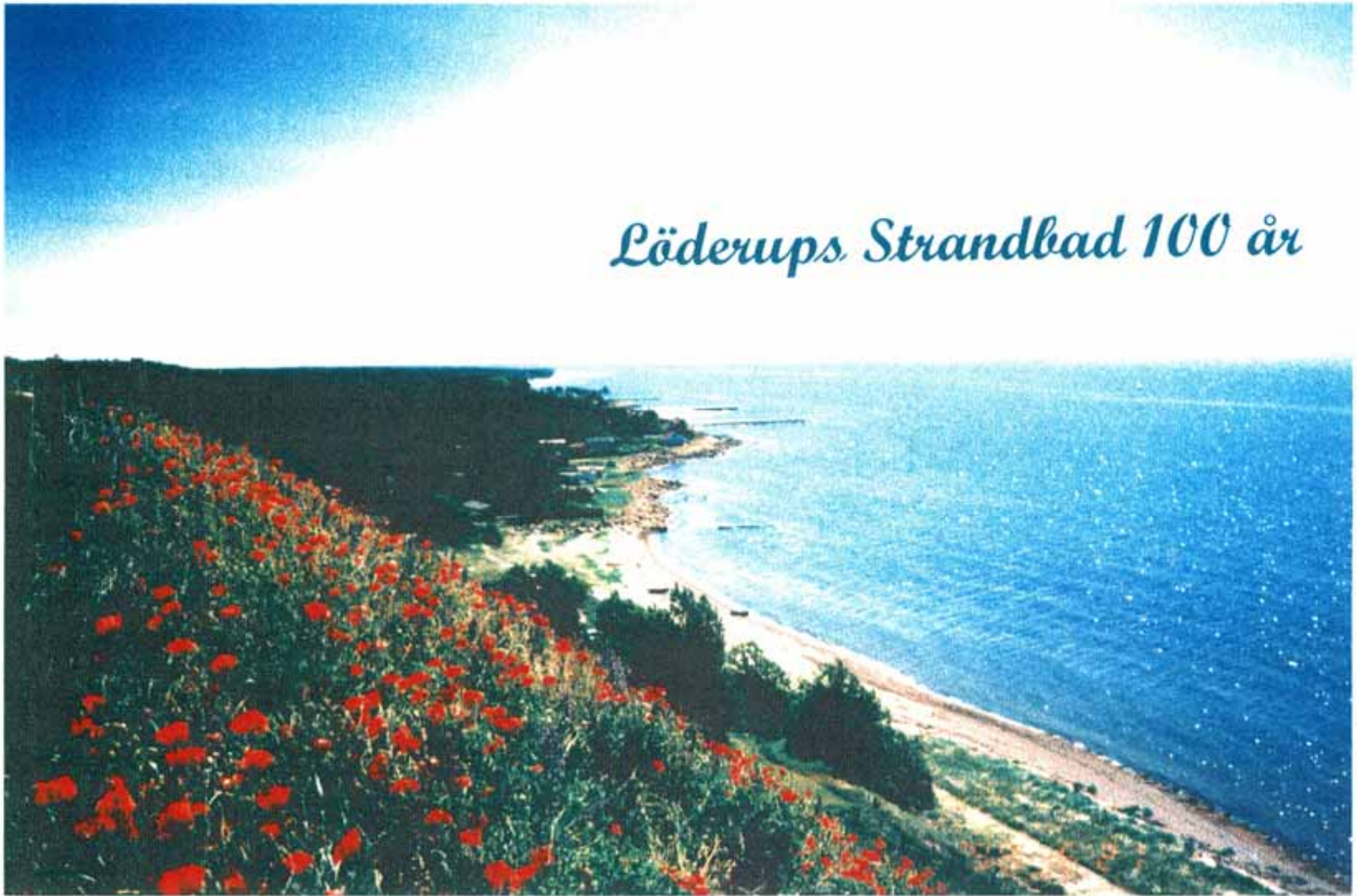

Löderups Strandbad 100 år

STRANDBADEN OCH ÅSEN

Löderups Strandbad ligger på sydkusten av Österlen i Sveriges största dynamråde. Strandbaden är ett sommarstugeområde med ca 300 fastigheter, några av dem uppe på Kåsebergaåsen (Löderupsdelen av åsen kallas också Löderupsåsen), men de flesta nedanför på dynerna mot havet. Eftersom naturkrafter under de senaste decennierna vill ändra på Strandbadens gränser vill vi här beröra skapandet av sand och ås.

För 13 000 år sedan bildades Kåsebergaåsen, som då var betydligt bredare än nu, av grus, sand och morän. Slutningen mot havet var mindre brant än nu. När isen började smälta översvämmades stora delar av Skåne och strandzonen låg då 10-20 m över nuvarande havsnivå i södra delen. När väl isen smält färdigt i södra Sverige reste sig landet efter att

1. Åsen väster om Löderups Strandbad mot Strandbaden. Vi ser två tydliga nivåer, dit havet gått för ungefär 10 000 år sedan, 1975.

ha varit nedtryckt av isen. Strandzonen försköts långt utöver nuvarande kust. För 9000 år sedan beräknas Östersjöns nivå ha legat 40-50 meter lägre än idag och vi hade landförbindelse med såväl Tyskland som Bornholm och andra danska öar. Tallskogar och torvmarker bildades på landområden som idag ligger 20-30 meter under havsytan. Avsmältningen i norra Sverige fortsatte

och havet steg igen för att i södra Skåne vara 4-5 meter högre än idag. Längs de flackare kustavsnitten byggdes för mellan 7000 och 3000 år sedan strandvallar och sandrevlar upp. Ystads sandskog och de s.k. Järarna vid Sandhammaren är exempel på sådana bildningar. Brantare kustavsnitt utsattes i stället för erosion, och levererade därmed en

del av det material, som hamnade i de nytillkomna landområdena. Exempelvis torde Kåsebergaåsens branta sydsida ha utformats under denna period (se bild).

Enligt en rekognoseringskarta från 1812-1815 löpte kustlinjen helt nära åsen. Under 1830-talet ska väldiga stormar ha fört in sand i sådana mängder, att strandlinjen inte var mycket olika läget på 1950-talet. Andra källor, som Ystads kommun stöder sig på, ritar kusten år 1812 utanför 1930 års kustlinje. Det finns kartor från 1865 och 1930-talet, som visar ungefär sammanfallande kustlinjer. Vi har sökt kartor från tiden t ex vid sekelskiftet men inte kunnat finna några. Flera personliga vittnesbörd förtäljer, att stranden på 1930-talet sträckte sig åtminstone ett par hundra meter utanför "kiosk på taket". Sanddynerna numera är ett antal meter tjocka och det är också flera meter till fast berggrund.

26/7 1972

Bild 2.

För oss som bor här är Strandbaden först och främst havet, vindarna, dynerna och åsen. Det är havet med sitt växlande humör, fräsande vågor i hård vind eller mjuka vågor mot den vita sanden. Det är de i solen skimrande sanddynerna ovanför vattnet, där barnen förr hoppade, och dynerna längre in österut, där förvridna tallar och ekar växer i den småkuperade sanden. Där kan man hitta liljekonvaljer, orkidéer och den stora vita sandliljan om man har tur.

3. Tallbeväxta dyner, 1988.

Dynerna fortsätter österut mot Hagestads fritidsområde och erbjuder promenader eller cykelturer bort mot Hammarskölds Backåkra och Sandhammaren. Strandbaden är också åsen, med en vid utsikt över havet ända från Kåseberga skeppssättning i väster till Bornholm i sydost. Vår och höst kan man följa flyttfåglarnas långa streck högt eller lågt över vattnet, på våren österut mot Ölands södra

udde, på hösten mot Falsterbonäset. Och en lika vid utblick åt norr över slätten med fält, gårdar och kyrkor.

Längs vägarna i Strandbaden finner man på våren gullvivan, senare ståtliga kungsljus och ängshaveroten. På stranden växer strandråg och strandvial, och, närmare Kåseberga, strandkål. Vårens första blomma på backarna är den lilla nagelörten. Sedan fylls betes-

4. Kungsljus, 1998.

Landskapet

5. Bacsippor på Käsebergaåsen, 1994.

markerna norr och öster om Andrénvägen av bacsippor med sina blåklockeliknande blommor och ludna blad. Efterhand kommer triften med sin vackra rosa blomma, backtrav, gulmåra, axveronika, gul fetknopp, åkervädd, smörblomma, mandelblom och inte att förglömma den lilla back-timjam, vars doft slår emot en när man går på backarna en varm och solig dag. Efter att ha varit sällsynt under en längre tid

kommer nog hedblomster tillbaka. I juni lyser tulkörten i grupper med vita blommor. Senare kommer blåeld, oxtunga, rölleka, vallmo, väddklint, renfana, rödtoppa, hamp-flockel, midsommarblomster och backnejlika.

En majmorgon är träden och buskarna fulla av fågelsång. Du kan se eller höra gulsparr, sädesärta, trast, svala, gök, hämpling, bofink och näktergal och många fler arter. Här i Löderup sjunger göken med stor ters till skillnad från i läroböckerna, där den tar liten ters!

6. Vallmokiädd ås, 1998.

Landskapet

Humlor och bin surrar kring körsbärs- och andra blommor på våren och en dag såg jag en sandödla i gräset. En liten minkkoloni har lagt beslag på ett tomt uthus sedan några år. Man kan se dem leka vid stranden och på en hövd. En av dem skymtades till och med uppe på åsen en dag. Eller var det kanske en mård?

Havet är inte att leka med. Vågorna- bränningarna i förening med strömmar gräver hålor i havsbotten och många badande har halkat ner i en sådan; det är inte lätt att kava sig upp. En gammal sed är att vid kraftiga vågor minst två personer går hand i hand ut i havet för att kunna uppfånga den som ramlar ner i en grop. Efter en storm har nya sandgrund bildats, som är förrådiska; och båtar har kapsejsat med drunkningsolycka som följd. Vid stranden ligger ofta tång, som kommit in med stormarna. Om man rör och vänder i tången kan man finna bärnstenar. De har följt med in som minnen från de barrskogar, som funnits förr.

7. Hand i hand, 1930.

8. Fräsande våg, 1998

SAMHÄLLET STRANDBADEN

1. 1900-1930 Strandbaden upptäcks som sommarstugeområde.

Under början av denna tid, efter sekelskiftet, var Strandbaden ägandemässigt uppdelat i långa smala landremsor från norr till söder. Varje bonde ägde sin remsa, som gick från slätten, över åsen och ner till havet. Många planterade tallar på sin bit för att binda sanden - det var inte säkert alla gjorde det, därav ränder av tallskog över åsen ner på slätten mot havet, se bild nedan. Var marken lämplig, brukades den till bete, men dynerna nedanför åsen var knappast tjäniliga ens för fårbeta.

9. Strandbaden öster om barnhemmet 1972.

10. Theodor (Tor) Hansson från Yngsjö vid Strandstugan.

Under 1900-talets första trettio år var Löderups Strandbad en del av Sveriges längsta, bredaste och vitaste sandstrand med vita, silver- och guldfärgade små, små sandkorn (diameter 0,2 mm). En och annan fiskare eller hantverkare hade byggt sig en liten stuga vid stranden. I slutet av 1880-talet och början av 1890-talet kom unga älfiskare från Knäbäck och Yngsjö med tåg till Borrbj och Löderup till kusten som lejrängar. Orsaken var att alla fiskevatten hemmavid var upptagna. De kunde bära tre småhommor på ryggen och fiskade utan båt och sump. Om sanden var fuktig kunde ålen hållas levande någon vecka, sedan den grävts ned. Tors stig vid sidan av barnhemmet är förmodligen uppkallad efter Theodor (Tor) Hansson ovan. Andra fiskare var Anton Johnsson, Ola Ahl, Peder Ek, Sven Fiskare, Teodor Billgren, Anton Jönsson och Richard Persson.

Samhället

För den intresserades upplysning ger vi några ordförklaringar:

Lejekarl var en person, som hjälpte - arbetade för den som ägde båt och fiskredskap. Fångsten delades så att ägaren till redskap och båt tog hälften och lejekarlen(arna) tog hälften.

Åldrätt: Kusten var uppdelad i *drätter* som ägdes av bönder. En drätt är 380 alnar lång = 225 meter. 1 aln = 59,38 cm. Fördelningen av åldrätter vid Löderups och Hagestadsböndernas utmarker skedde genom Johan Svenssons tillsyn (Elsa Svenssons far).

Vid kusten fanns det tre utpräglade sandrevlar. Vid första sandreveln kallades redskapen för *Landhommor*, vid andra reveln *Kallsjöhommor*. Vid tredje reveln fiskade man inte.

En annan person värd att nämna är korgmakare Lindstedt, som blev den första bofasta invånaren på Löderups Strandbad. I sin lilla stuga vid stranden bodde han med fru och barn. Han tillverkade halmartiklar åt bönderna och försörjde sig på de arbeten han kunde få i gårdarna. Hans charmiga porträtt syns vid sidan.

En historia från gamla tider berättar: Prosten Stolz i Löderup var ute på promenad i Strandbaden. Då stannade han vid Lindstedt, som satt på en tuva med en flaska i handen. 'Är det verkligen er enda tröst?' frågade prosten. Lindstedt svarade: 'Oh nej, jag har en till i andra lomma'.

11. Korgmakare Nils Lindstedt.

Ortsbor och folk längre bortifrån, t ex Lund, förlade söndagsutflykterna hit. Tallar hade planterats över sanddynerna vid sekelskiftet och många bedrev jakt på kaniner där. Får betade på grässlätterna. Från första världskriget ända till 30-talet användes en äng på nuvarande Andréns tomt, som sträckte sig från backen ner till stranden, som skjutfält. Man sköt mot backen. Där växte bl a vit mossa, "svarte pågarna"

och ljung. Slånen, som idag är ogenomtränglig på slutningen nedanför restaurangen och en bit österut, var betydligt glesare och två, tre trappor-stigar slingrade sig ner för branten söder om restaurangen. Vägen från slätten, som förstas var vanlig grusväg, gick inte längre än till Strandbadsrestaurangen. Resten av sträckan ner till stranden fick man gå - eller hyra plats på en hästskjuts, som stod beredd för restauranggästerna.

Två av de allra första sommargästerna var Gerda Rasmus Nielsen och Lovisa Larsson. De hyrde sommaren 1912 en ålabod, snarlikt Strandstugan. Gerda Nielsen var uttagen att delta i olympiaden 1912 i gymnastik och behövde träna därför, till vilket Strandbaden var utmärkt. Gerda Nielsen skänkte sedermera tomt för barnkolonin.

12. Gerda och Lovisa under en paus 1912.

13. Strandbadsrestaurangen 1920

Restaurangen tillkom 1918 genom några Hagestadsbönder som slöt sig samman och bildade föreningen Strandbaden. Fotot är tagen från sydväst år 1920. Verksamheten gick inte så bra och i slutet av 1920-talet såldes rörelsen till fröken Gunhild Lundgren. 1918 byggdes också Furutorp som sommarvilla. På 20-talet byggdes de första sommarstugorna, företrädesvis i västra Strandbaden. Uppe på östra åsen var Andréns hus ett av de första, därav namnet på vägen österut. 1923 byggde kantor Johannes Blennow i Löderup och sonen Hugo den s k klockarstugan öster om restaurangen (numera ersatt av nyare byggnad). Även Blennows tre döttrar skaffade sig senare var sin stuga.

2. 1930-1945 Högkonjunktur för Strandbaden

På trettiotalet upplevde Strandbaden en blomstringstid. Det sjöd av liv under helgerna. Ekipage av olika slag kom rullande, cyklar, hästskjutsar och de nya bilarna. I början av trettiotalet lades en riktig väg, dock bara grusväg, nerför backen från restaurangen. Men dåtidens bilar hade inte alltid så många hästkrafter. Det var ett folknöje att betrakta dem som strävade uppför backen – många körde fast och fick rulla ner igen, och skicka bud efter riktiga hästkrafter.

14. Breda dyner att sola på, 1930-40-talet.

Samhället

15. Rymlig, gnistrande vit strand 1934.

Under några år i början av 30-talet användes den ovan nämnda klockarstugan som sommarförläggning för scouter och en kyrklig ungdomsförening från en ort söder om Malmö och det är sådana ungdomar i bilen. Säckar fylldes med halm eller hö och lades på golven i huset.

Man körde med häst och vagn till Strandbaden från hela närområdet, Tomelilla osv, och man fick sätta anslag på träden vid stranden att det rådde förbud att binda hästarna vid dem, eftersom hästarna gnagde av barken på träden. Bussen på

kustvägen gick under sommarsäsongen alltid nerom Strandbaden. Vid järnvägsstationen stod en taxi med skylten "Taxi till Löderups Strandbads restaurang". Lärarfolk, doktorinnor och annat 'fint folk' från t ex Lund åkte enligt en källa med taxin till Strandbaden eller Solglimt för att tillbringa ett par sommarmånader där. Måltiderna aväts på restaurangen, som hade musik varje dag.

Det var fritt fram att bygga var som helst under denna tid. Rickard Persson på Strandbadsgården blev tillfrågad om han tillät att en stuga byggdes på honom tillhörig mark längst i väster. Det hade han ingenting emot. Men för sent uppdagades det, att han inte alls ägde marken.

16. Fordon med ungdomar från Söderslätt på väg till badet.

17. Furutorp.

En källa berättar, att både tullare, fiskare och bönder noga bevakade sådant, som flöt iland efter skeppsbrott. Den fiskare eller bonde, som fått tag på några bräder, kunde täcka över dem med halm och därefter sand - för att låta påskina att det var en potatisgrav. När han kom tillbaka med häst och vagn för att köra hem bräderna, kanske någon annan person hade lagit beslag på dem. Om tullaren å andra sidan fick tag på det ilandflutna, skulle varorna säljas och förtjänsten tillfalla skeppsägaren.

fyra-fem kaféer hjälpte till att släcka törsten hos de besökande och väntetiderna kunde bli timmalånga på en kopp kaffe. Ett av kaféerna kunde servera 800 kaffe på en dag, i ett omodernt kök och i primitiva lokaler. Från mitten på 30-talet spelade man bangolf vid stranden nära strandkiosken vid torget. Axel 'Järnfot', som han kallades pga en järnpåk i stället för ben, hyrde vid denna tid ut vattencyklar och badbåtar. 1936 byggdes stora golfbanan på torget av ägaren till Svenssons bageri. Dansbanan i Jannelund var före 1928 inte officiell, men detta år flyttade den ner till Strandbaden. Det gick bara några år, till 1935; då begärde Strandbadsborna att den flyttade tillbaka till Jannelund på grund av störande ljud. Bl a biljettkiosken finns fortfarande kvar vid torget. Norr om åsen var Jannelund i bruk till 1970-talet.

Några år fanns en ferierskola för barn, som behövde förbättra sina betyg inför höstterminens början. Den var inhyrd i barberare Karlsson villa.

Scoutstugan var från början en gammal ålabod, som Ernst Gröhn d ä, scoutchef i Löderup, köpte i början av 30-talet. Den tillbyggdes sedermera och användes som scoutstuga av flera generationer scouter tills den bröts ner av havet 1991.

18. Minigolfbana bredvid 'Kiosk på takek' eller Tångloppan, som det också hette på 40-talet, 1938.

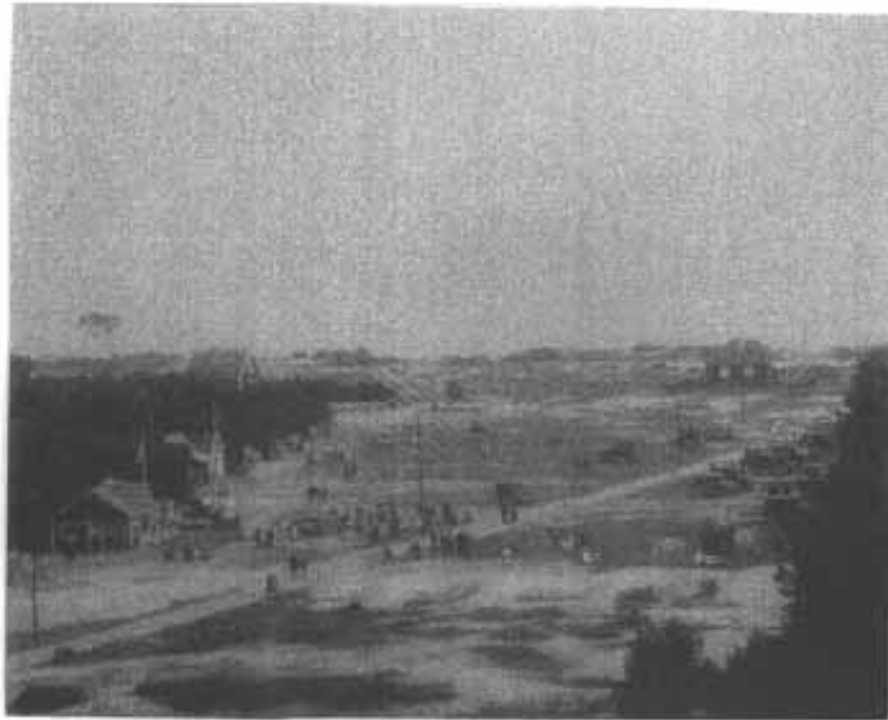

Samhället

19. Till höger överst: Backavägen före 1967.

20. Till höger nederst: Torget 1940-talet. 'Förargelsens hus', dvs offentlig toalett bakom golfbanehuset.

21. Torget 1934. Av dansbanan återstår bara den s.k. garderoben - en liten oregelbunden byggnad. Entrén till dansbanan till vänster. Närmaste huset till vänster är bryggare Perssons Café.

Samhället

Nästan alla hus byggda under 30-talet uppfördes av Hemfrid Persson, enligt i stort samma modell. Huset på bilden, Lugnet, ett av två likadana, ingår dock inte bland dem. De båda låg i anslutning till tennisbanan nedanför restaurangen och är idag sommarstugor.

Villaägareföreningen bildades den 13 juni 1934 (under planeringen först avsedd att bara omfatta nedre västra delen av Strandbaden) med ändamålet att tillvarata medlemmarnas intressen, bl a i fråga om vägar, strand, brandsäkerhet, renhållning under badsäsongen samt nödig tillsyn å villaområdet under icke badsäsong. 33 medlemmar antecknades (idag 280). Årsavgift fem kronor. Vid påföljande styrelsesammanträde beslöts, a/ att en extra avgift av två kronor skulle uttas för renhållningens ordnande och att renhållningsentreprenören skulle åläggas hålla torvmull till kärlen. b/ att avtal skulle träffas med fjärdingsmannen John Pettersson att mot en extra ersättning av etthundra kronor under tiden 1 sept. - 1 juni hålla tillsyn över medlemmarnas villor. c/ att träffa avtal med någon äldre människa, t ex Amanda Lundgren, att på måndagarna uppsamla papper och annat

kringslängt skräp, därvid vederbörande lämpligen borde utrustas med en järnpik (ingen ersättning nämnd för arbetet). d/ att till vägstyrelsen i Ingelstads väghållningsdistrikt ingå med framställning att vägen från restaurangen till havet måtte intagas till allmänt underhåll.

Mellan 1937 och 1944 ägde inga sammanträden i villaägareföreningen rum.

Under 1936 låg svenska flottans örlogsfartyg utanför Strandbaden och övade. 1936 byggdes den första badbryggan, men den var så låg att vattnet slog över. Man ansökte hos Svenska Livräddningssällskapet om medel att laga den och fick 500 kronor. Resten av reparationskostnaderna bestod Löderups kommun.

22. Lugnet

23. Flygfoto över restaurangen, Lugnet och tennisbanan.

Samhället

Omkring 1937 var det en fritidshusutställning i Ystad. Ett par hus flyttades därifrån till Strandbaden, däribland en lantgård, som blev barnhemmet. S k majblommebarn kom dit varje sommar för att få sol och frisk luft. Huset har varit förläggning för polska barn ett par år. En vinter placerades även flyktingar där. Hemmet är nu säte för Erosionsskadecentrum. Barn kommer fortfarande ut med sina dagisfröknar under sommarveckorna.

24. Gerda Rasmus Nielsen, som skänkte tomten till barnhemmet.

25. Per-Albin-linjen

26. Passersedel till badplats genom militära befästningar

Kustvägen byggdes 1934-1935 som AK-arbete (ArbetslöshetsKommissionen). Strandbadsvägen förbättrades 1939-1940 för att möjliggöra byggande av militära bunkrar vid stranden. Dessa byggdes 1940 och lades så långt som tio-tjugo meter in på stranden, väl kamouflerade uppe i sanddynerna. Taggtråd spändes mellan dem. Stolparna för taggtråden gjordes av på platsen fällda träd och man använde arbetskraft från orten. Anläggningen, som gick vida längs Sveriges kuster, kallades Per-Albin-Linjen.

1943-45 användes hela Strandbaden som läger för flyktingar och för sådana som befriats ur tysk fångenskap (Bernadotte-bussarna). Tillträde till Strandbaden förhindrades genom en bom vid Furutorp. Sommarvillorna och barnkolonin ingick i förläggningen från början, senare inkluderades även restaurangen. Internerna, som huvudsakligen bestod av danskar, hade tydligen en ganska långtråkig tillvaro, eftersom de tog sig före att göra stora väggmålningar i hotelldelen och restaurangen, (senare övermalade). I vissa stugor lämnade de även efter sig en teckning och autografer som tack, vilket verk kunde inramas av mottagarna och sättas på väggen.

Vid samma tid skulle man ha passersedel för att få bada i Strandbaden. Men på den regeln hölls inte så strängt.

Nere på Torget låg Solglimt, byggt under perioden 1925-1935. Bilden till höger visar Solglimt före utbyggnad. Till vänster på bilden syns serveringen i äldre utförande.

År 1941 gällde fortfarande utomplansbestämmelser för Strandbaden.

3. Perioden från 1945 till 1999. Samhällsbildning.
Efter kriget reglerades byggandet i Strandbaden. Man fick inte längre bygga var som helst utan tillstånd. Samhället var dock fortfarande helt öppet utan markerade tomtgränser och staket eller plank. Man promenerade i princip överallt, över tomter och genom planteringar, pojkar startade fotbollsmatch om de fann en relativt stor gräsyta och man var gärna litet nyfiken på hur grannarna hade det i sitt hus, om de inte var där för tillfället. En person berättar, att man var irriterad över att en grannfru gärna gick över och tittade in genom fönstren, när ägarfamiljen lämnade sitt hus. För att visa, att man visste om smygtittandet satte man en gång en skylt vid fönstret med påskriften: "Gud ser Dig". En småbarnsmamma berättar, att familjen efter middagen klockan tolv brukade gå direkt till stranden utan att göra disken. En äldre släkting förmanade henne då att diska undan först - 'det såg så illa ut när folk tittade in genom köksfönstret och det stod smutsig disk på bordet'

27. Solglimt 1938.

Simskola startade 1947 med Stina Hjertröm som första simlärarinna. 90 barn var inskrivna, så man delade upp dem i tre grupper. Kommunens barn gick gratis men sommargästernas barn fick betala en avgift. Trots 9-11 grader i vattnet klagade ingen. Stina minns både Billgrens och Langers barn i simskolan. Vid kommunsammanslagningen flyttades simskolan till bassängen i Nybrostrand - det blev varmare badvatten.

Så fort det blev storm slog vattnet över simbryggan i Strandbaden. Två-tre gånger varje sommar fick snickare reparera den. När stormarna hade förstört den ett antal gånger ersattes den av en badflotte. Denna slet sig också ibland. Då simmade gärna pågarna ut med den igen och fäste den vid förtöjningen - men de ville ha den något längre ut än det var meningen att den skulle ligga. På 70-talet bad jag Ystads kommun om en badflotte för att uppmuntra simning, men man var kallsinnig.

28. Simskola i Löderups Strandbad

Det kostade pengar och arbete!

År 1945 startade domänverket campingplatsen. 1972 övertogs den av kommunen. Sedan dess har den både utvidgats och förminskats (av erosionen).

År 1948 Vid årsmöte i villaägareföreningen namngavs flera vägar, inte alltid de namn, som nu gäller (nuv. Fritidsvägen kallades Östänvägen).

År 1949 Telefonkiosk uppsatt på planen. Hälsovårdsnämnden förbjöd vattenklosetter och alla öppna sop- och avskrädeshögar i Strandbaden. Någon gång, troligen under 40-talet, diskuterades om man kunde anlägga ett stickspår från Löderup till Strandbaden.

År 1950 Avslag från kommunen om anslag till Östan-Västanvägarnas underhåll och avslag från vägförvaltningen på begäran om fartbegränsning.

År 1953 Byggnadsplan upprättades (Kristianstads län). Tomter skulle vara minst 600 m² och avlopp fick endast ordnas enskilt - inga gemenskapsanordningar för avlopp skulle tillåtas.

29. Strand 1950, vid badbryggan

30. Strand 1951 ung. mot väster.

31. Strand 1983, mot öster

32. Strand 1995, på väster.

Samhället

Ca 1956 Någon gång under senare delen av 50-talet asfalterades Strandbadsvägen, eftersom gruset förorsakat många slirningsolyckor för cyklister. Tomterna för tennisbanan såldes av restaurangen för privata sommarstugor.

År 1957 Byggnadsplan och karta över Strandbaden fastställd. Kvartersnamn (väster - blomnamn, öster-fågelnamn) föreslogs i villaäggarföreningen. Beslut vid villaäggarföreningens årsmöte om skrivelse till naturskyddsföreningen och länsstyrelsen om snara åtgärder för förhindrande av grustäkt i åsen. Vid den här tiden fanns det två vägföreningar - östra o västra.

1960-talet kallas av några "det glada 60-talet". Då hyrde nämligen Pekka Langer huset högst upp på västra delen av åsen. Familjen Langer besöktes av eller drog med sig en hel del vänner-kändisar och ett glatt sällskapsliv tog vid både hos dem och i andra familjer, som tog upp tråden med långa-klänningar-middagar osv. Livsmedelsaffären i östra Strandbaden öppnades i juni 1960.

År 1961 Önskemål och beslut om gemensamt midsommarfirande i villaäggarföreningens regi. Några år skedde firandet uppe vid Andréns

vägen, men flyttades sedan ner till nuvarande plats på Torget.

År 1963 Ny byggnadsplan för östra delen av Strandbaden. Gemensam vattenförsörjning genom kyrkans försorg ett villkor för planen.

År 1964 beslöts hastighetsbegränsning på Fritidsvägen med 30 km/tim för tiden 15/5 till 15/9. Åtskilliga gånger begärdes hastighetsbegränsning för Andrénsvägen, Backavägen och Västanvägen, med avslag 1969, 1972, 1977, 1978 och 1982. Motiven för avslag skiftade mellan de olika myndigheterna, som skulle yttra sig: Länsstyrelsen: 'det torde framgå som uppenbart

33. Glitter, 1995.

34. Stig till badet, 1983

för trafikanterna, att det är olämpligt att köra fortare än 30 km i timmen, där detta överhuvud är möjligt'. Polisen: 'eftersom de aktuella vägarna mycket väl kan inbjuda till fortkörning synes andra åtgärder än hastighetsbegränsning kunna vidtagas'. Trafiksäkerhetsverket +

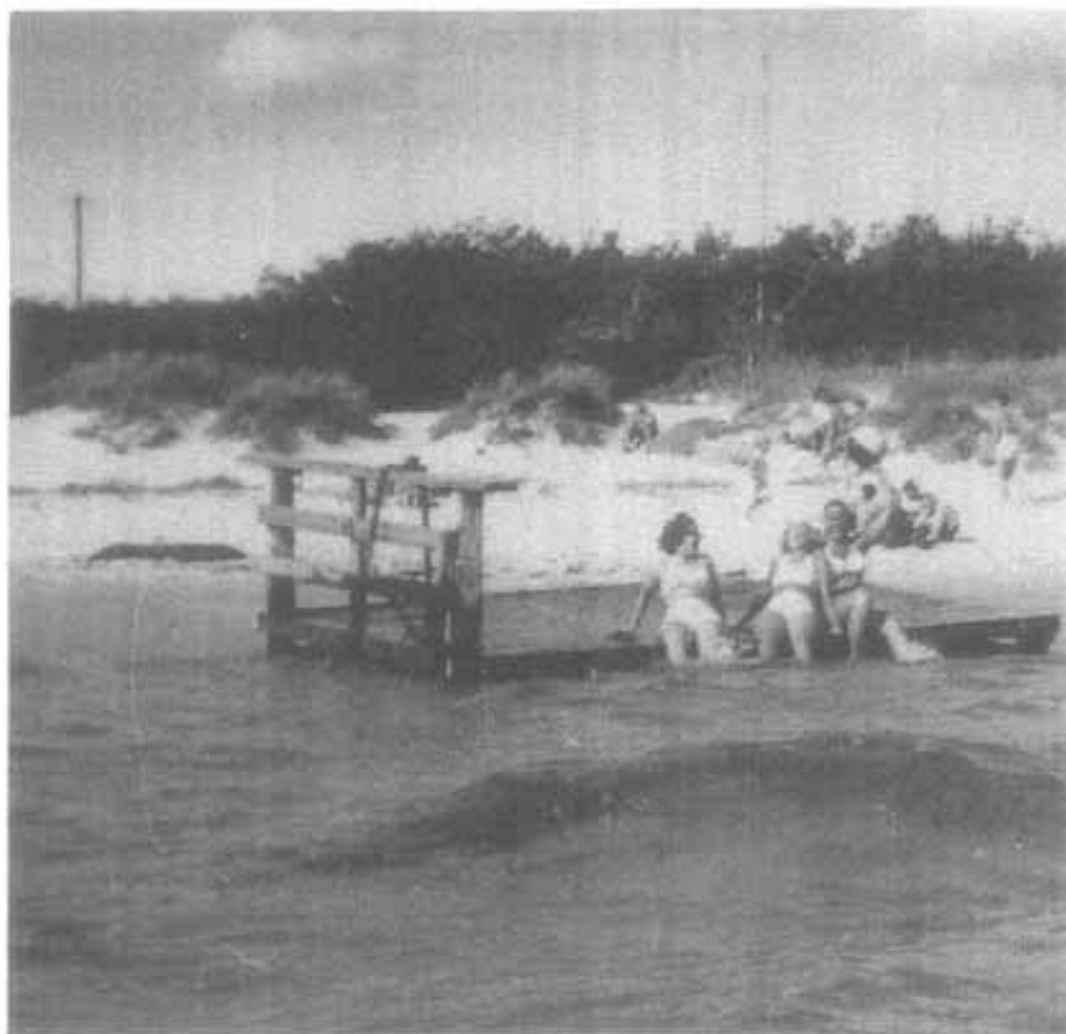
Samhället

regeringen: antalet vägmärken ökas - 'En hastighetsbegränsning till 30 km/tim torde - förutom att vägmärken ökas - innebära, att trafikanternas förståelse för hastighetsbegränsning minskar'. 1972 blev det bifall.

Önskemål om simbassäng i Strandbaden. Två alternativa platser, den ena på Torget, den andra vid områdets östra gräns mot campingen. Medlemmarna var villiga att bidra med 50 kr per fastighet till anläggningen. Frågan var redan under utredning i Löderups kommun. Ritningar finns. Projektet verkställdes aldrig.

År 1965 asfalterades Fritidsvägen. Den kyrkliga kommunen drog huvudledningar för vattenförsörjning längs Fritidsvägen och önskemål om ny tennisbana i Strandbaden.

År 1966 Förslag om anordnande av gatubelysning. Beslutet blev "utredning".

35. Flotte att roa sig med, omkr. 1950.

År 1967 Länsstyrelsen beslutade mot villaägarnas önskan om bildande av en vägförening. Utdebitering till vägar (första gången nämnt 700711) en krona per 1000 kronors tax.värde för fastigheten. Måltid och musik efter årsmötet i villaägarföreningen kostade 15 kr.

År 1968 färdigställdes ytterligare en minigolfbana i anslutning till Tennisvägen.

År 1970 lades järnvägstrafiken till Löderup ner. Den hade funnits sedan 1894. (Inom parentes kan nämnas, att den anlades av privata intressen för att möjliggöra betransporter från Gärsnäs, över Löderup, Glemmingebro till Köpingebro sockerbruk. Förstatligad 1941.)

1971 Strandbaden övergick från Kristianstad län till Malmöhus län. Från 1 jan 1972 övergick sophämtningen från villaägarföreningen till Ystads kommun.

Samhället

År 1971 Strandbaden övergick från Kristianstad län till Malmöhus län. Från 1 jan 1972 övergick sophämtningen i Strandbaden från villaägarföreningen till Ystads kommun. Fråga uppe om gångbana längs Fritidsvägen. Vägfareningens styrelse beslutade att numrera gatorna och sätta vägvisare vid deras början, till exempel Backavägen 1-48. Beslutet om numrering verkställdes aldrig.

År 1972 Byggnadsförbud hade meddelats för Per Alessons tomt. Per Alesson krävde vägföreningen på ersättning. Vägfareningen dömdes i ägodelningsdomstol att lösa in tomten. Havet tog nämligen del av tomten och vägföreningen hade lagfart på resten. Villaägarföreningen beslöt att anhålla, att barnen fick vara med i simskolan. Massor med kaniner och iller detta år.

År 1973 AMS erbjöd villaägarföreningen en flotte - föreningen tackade nej.

År 1974 Årsavg. i villaägarföreningen var detta år 15 kronor. Olle Andrén skänkte föreningen ett fotoarkiv.

År 1975 Nya restaurang Solglimt byggdes.

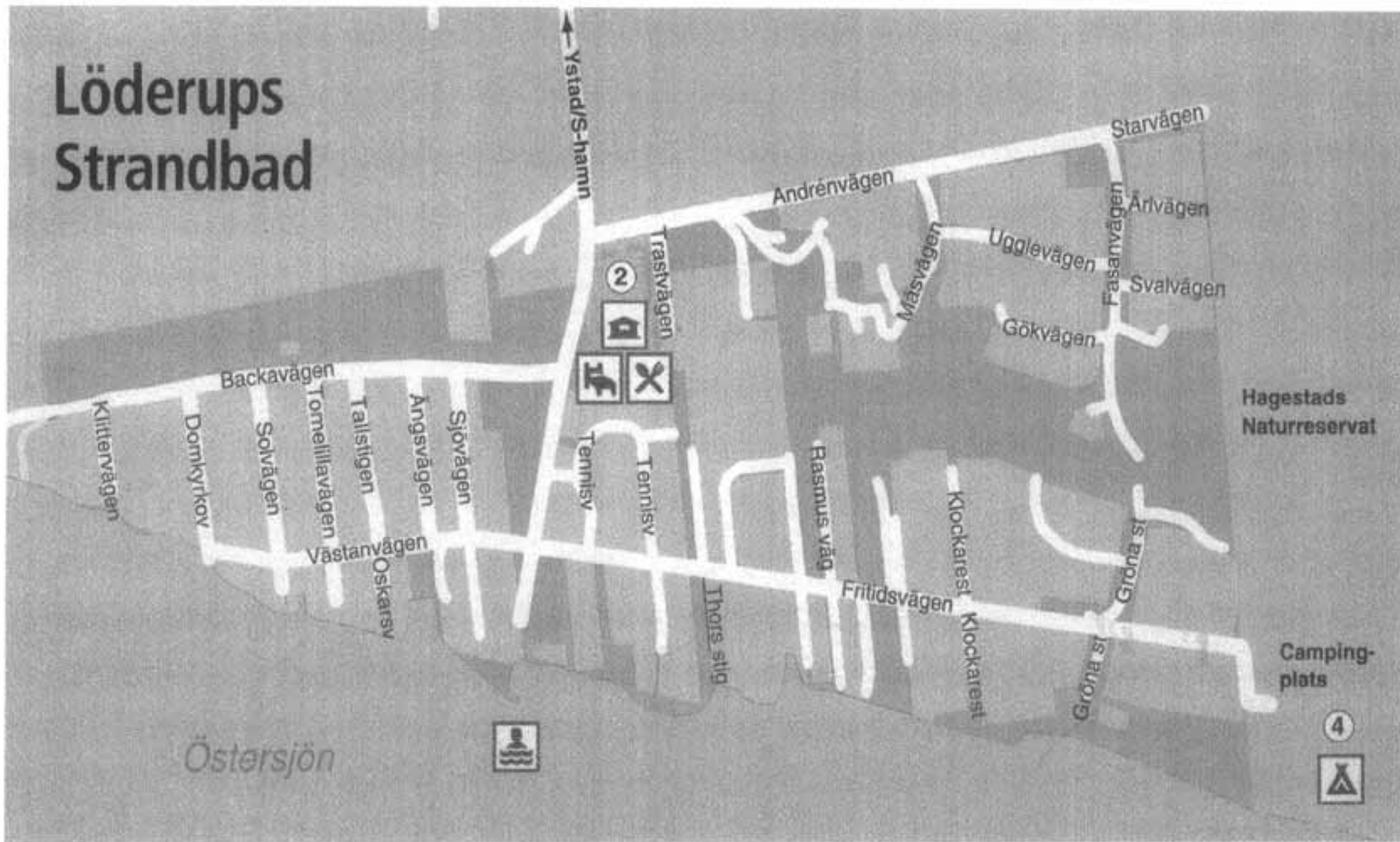

36. Kiosk på taket år 1976

År 1976 Ystads kommun önskade, att även västra sidan av Strandbaden fick kommunalt vatten. Lindholm gjorde på eget initiativ ett kostnadsförslag. Enligt hans egen formulering blev han utbuad av de boende vid årsmötet. Bara två hushåll önskade förslaget antaget.

År 1978 asfalterades Andrénvägen. Brandkåren eldade upp Furutorp som övning. Gamla byggnaden Solglimt revs.

Löderups Strandbad

Samhället

År 1981 asfaltering av Backavägen o Västanvägen. Löderups Strandbadsrestaurang stängde. Skadegörelse i samband med dansbanans verksamhet nere vid torget.

År 1984 Beslut om upprensning av stranden pingstdagen 1985 o 1986. Man kunde hyra vind-surfingbräder på stranden under några år på 80-talet.

År 1989 Kaninstammen ökade igen.

År 1995 Vissa ordningsregler fastställdes på årsmötet: Inga hundar på stranden, inga hästar på stranden eller i dess närhet, ingen eldning på stranden eller i skogen, vattenskoteråkning förbjuden.

År 1997 Århundradets sommar med sol varenda dag! Det var meningen att Almhövden skulle tjäna som badbrygga för att underlätta badande att komma i havet. Barnen kring 10 år var överförtjusta och hoppade i vattnet och hade skoj. Tyvärr hade satts upp en skylt som förbjöd dykning på grund av att det kunde förekomma stenar på botten och att det på grund av strömförhållanden ibland kunde vara för grunt vatten för att dyka i. En annan försvärande omständighet var att badstegen, som man skulle använda för att komma ner i vattnet och upp igen, var av smala järnrör och placerad rakt

lodrätt. Vuxna personer klarade i regel inte att gå i den. Hittills har hövden mest använts som promenad- och fiskebrygga.

Arbetet med en ny detaljplan för Strandbaden påbörjades i och med skrivelse till samtliga villaägare med kallelse till samrådsmöte. Ett önskemål från kommunen var bl a en stig längs stranden för allmänheten. Detta avvisades absolut av Strandbadsborna av hänsyn till de boende vid stranden, som redan förlorat mycken mark och därför att underhållet av denna stig skulle åvila Strandbaden och vad gjorde man om havet tog stigen?

År 1998 Vid årsmötet beslutades att grannsamverkan skall genomföras för bevakning av fastigheterna. Strandbaden indelades i 24 distrikt med fem-femton fastigheter i varje.

Länsförsäkringar och närpolis deltog i information och länsförsäkringars dekaler fästes på husen. Volleybollbana inrättades på torget samma år. Rådjursstammen ökade med stor åverkan på trädgårdarna. Kaniner och rävar fåtaligare än förr.

År 1999 Systemet med de privata sopkärlen, som töms vecko- eller tvåvecko-vis av kommunens sophämtare upphörde. En ny typ av kompostkärl togs i bruk, de s k Molok. Tre stycken sådana är placerade i väster, tre i öster och tre på backen för gemensamt bruk av de boende och töms av stora lastbilar.

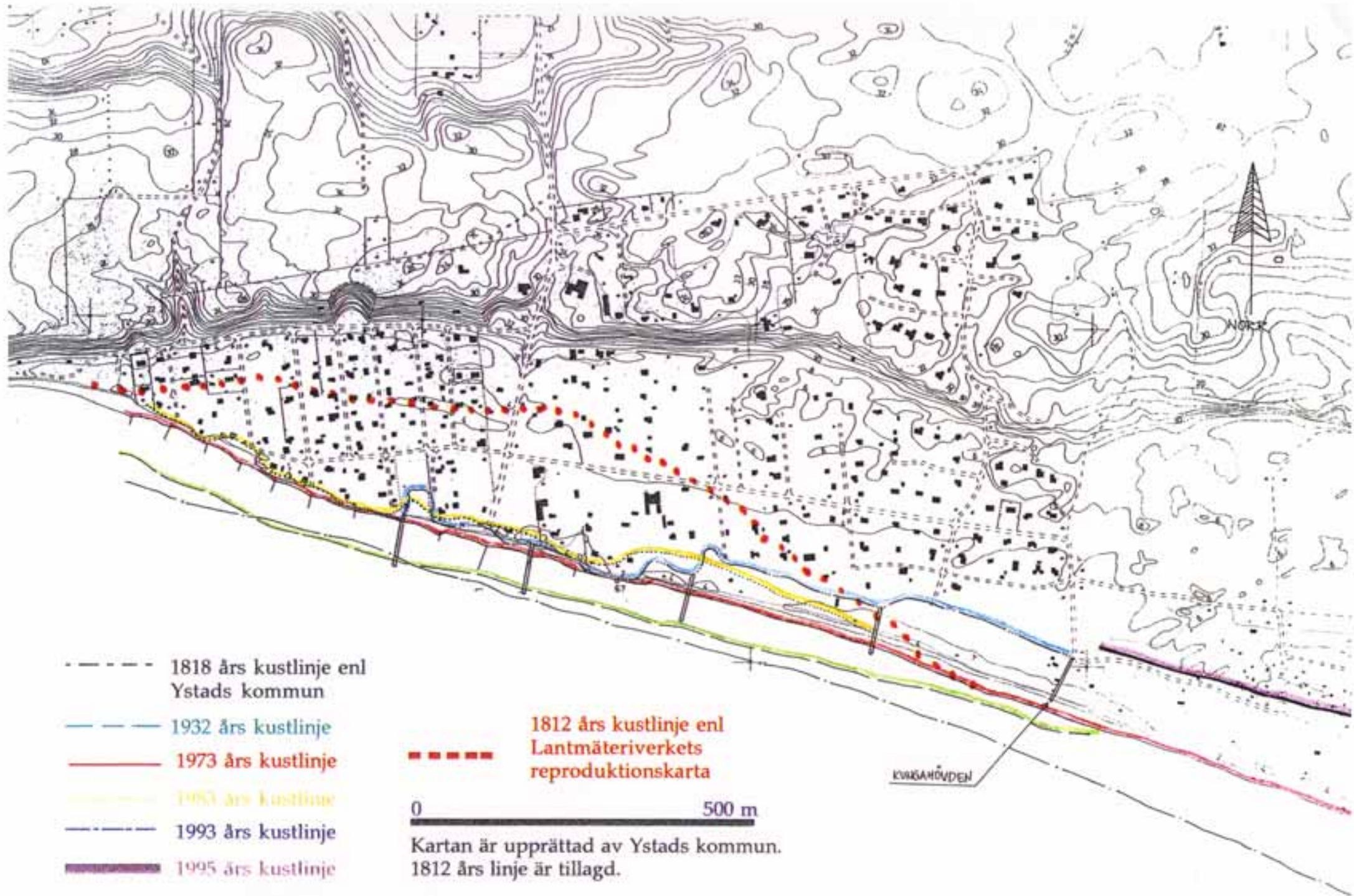
Ystads kommun tar åter tag i det gamla problemet med vatten på väster. En konsultfirma har på kommunens uppdrag skickat ut en enkät till samtliga hushåll om deras inställning till vatten och avlopp i Strandbaden. Med hänsyn till miljön bör vattnet till hushållet tas från annat håll (avloppsbrunnar och vattenbrunnar ligger på väster så nära varandra att friskvattenet blir förorenat).

Det är kanonsommar med både värme och något regn. Kråkor är en pina för fastigheterna på dynerna. Strandbadens restaurang bygger en saltvattenspool och en boulebana, tillgängliga för alla mot en avgift.

År 2000 Man arbetar med vattenfrågan för västra delen av Strandbaden. Av miljöskäl kräver kommunen att färskvatten tas från annat håll. Antingen ordnar vi det själva genom att till exempel anknyta västra delen till övriga Strandbadens vattensystem, eller måste hela Strandbaden anslutas till kommunens vattensystem. Det senare blir betydligt dyrare för samtliga fastigheter.

Restaurangen bygger på den gamla byggnaden med ytterligare en flygel i två plan innehållande två grupprum och bastu med inglasad vinterträdgård på bottenvåningen.

EROSIONEN

1 Erosionen i Löderups Strandbad är inte en ny företeelse.

Den skånska sydkusten öster om Ystad har under de senaste två århundradena varit utsatt för stora förändringar. I mitten på 1700-talet tog havet hela Käseberga by nedanför åsen och invånarna måste flytta upp sina bostäder ovanför åsen. Enligt rekognoseringskarta 1812 och 1815-1820 gick havet en tid ända in till åsen i Strandbaden. Under 1830-talet ska väldiga stormar ha fört in sand i sådana mängder, att strandlinjen inte var mycket olika läget på 1950-talet. Ystads kommun säger annorlunda om strandens utseende, men vi har inte har fått se kommunens källor. Våra föräldrar förtäljer, att en god bit utanför tallplanteringarna och "Kiosk på taket" fanns på 30-talet en stor aledunge, som var en omtyckt picknickplats. På 40-talet lade man märke till att havet drog sig närmare igen och att sandstranden följaktligen blev smalare. Samtidigt fick Sandhammaren en bredare plage. Havet är aggressivt än idag år 2000.

För en obebyggd kust med sanddyner skulle erosionen inte vara ett så allvarligt problem. Men Löderups Strandbad har sedan 1918, då badortsepoken inleddes med att föreningen Strandbaden bildades, växt ut till att omfatta ung 300 fastigheter, varav säkert 250 ligger i farozonen för erosionen.

2. Erosionen uppmärksammades redan under 40-talet.

Uppgifterna varierar om hur snabbt havet tog sig in de första åren, men strandtomterna naggades i kanten. Den breda fina

38. Erosion på väster vid Klittervägen. 1968.

sandstranden försvann, med början i västra delen av Strandbaden. Stugor fick flyttas och en och annan underminerades av havet och välte. Flera villaägare, först en och en, sedan tillsammans med de andra strandfastigheterna, förde dit tonvis med stenbumlingar till strandkanten, trots att det egentligen var förbjudet av myndigheterna. Man kunde inte längre promenera längs stranden, och bad var

naturligtvis omöjligt, om man inte byggde en liten brygga utanför en trappa nedför stenslänten. Barnvänligt var det minst av allt.

År 1958 I februari ägde det första sammanträdet rum om erosionen med deltagare både från villaägarföreningen och Löderups kommun. Så småningom resulterade samarbetet i ett för-

41. 1972

41. Stenrand utanför Henry Perssonss stuga, 1972

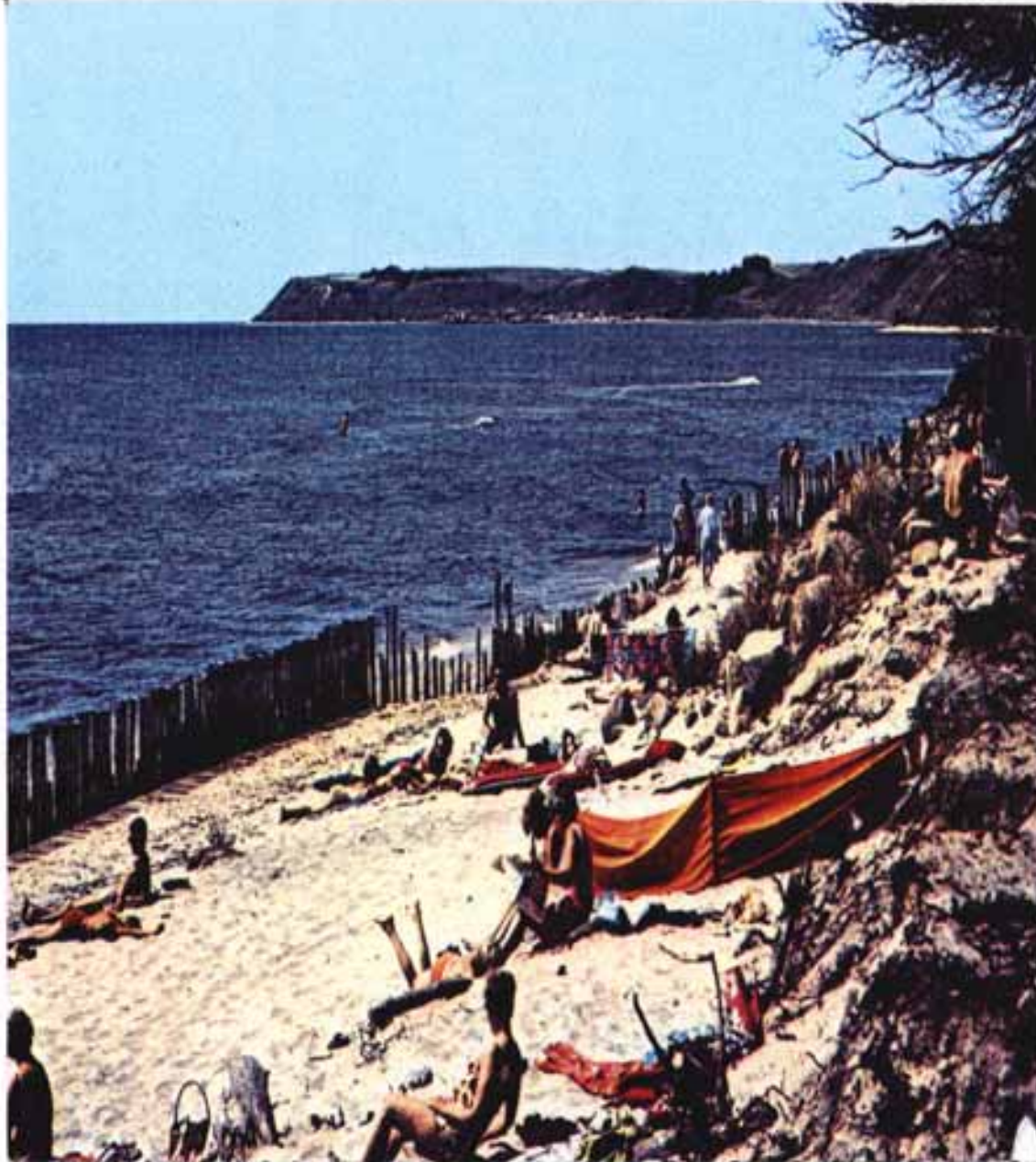
40. Bred stenkant vintern 1996.

39. Stenbumlingar på väster. 1998.

Erosionen

slag om en 40 meter lång vågbrytare av träpålar nära den plats, där badbryggan var belägen. Området mellan de två pålraderna skulle fyllas med sten. Kommunen sökte ekonomisk hjälp till kostnaderna hos Länsarbetsnämnden. Man fann intet stöd i sina strävanden, utan ärendet visades från den ena myndigheten till den andra utan att någonstans bli föremål för handläggning. 1959-60 skedde pålning längs stranden i Strandbadet, den s k Engström-linjen (märk namnets likhet med Per-Albin-linjen), med 800 st 4-5 meter långa pålar. Innanför fylldes på med vad fastighetsägarna hade att tillgå - stenar, ris eller annan bråte.

År 1960 8-10 meter strand spolats bort på oskyddade ställen. I maj ägde ett nationellt erosionsmöte rum i Strandbadet, varvid deltog: landshövdingen (i Kristianstads län), representanter för arbetsmarknadsstyrelsen, sjöfartsstyrelsen, väg- o vattenbyggnadsstyrelsen, l:sta milo i Kristianstad, länsarbetsnämnden, Löderups kommun, villaägareföreningen samt en erosionspecialist från Danmark. Vid årsmötet i villaägareföreningen samma år beslöts om fördelning av kostnaderna mellan medlemmarna för förstärkning av stranden (pålning).

1960-talet Ett trettiotal villaägare gör studiebesök på Due udde på Bornholm, där liknande erosion inträffat.

År 1967 Inrikesdepartementet medger länsstyrelsen i Kristianstads län att disponera högst 20 000 kronor för en utredning rörande skyddsåtgärder vid Löderups Strandbad.

42. Badstranden innanför Engström-linjen

43. Trähövd byggs 1972.

År 1968 Länstyrelsen i Kristianstads län anmodar Jørgen F Pedersen att föreläsa en kustteknisk undersökning av kusten vid Löderups Strandbad för att utarbeta ett projekt för kustsäkring av området.

År 1970 Länstyrelsen i Kristianstads län avger ett förslag, som går ut på vägbrytare parallellt med stranden till en kostnad av 260 Tkr.

År 1971 Ny insamling bland de närmast berörda villaägarna (82 st) av en summa av 20000 kronor. Avgiften bestämdes så att den, som bodde närmast stranden fick betala mest och den därefter litet mindre osv. Då byggdes hövder vinkelrätt mot stranden med träpålar, i höjd med Klittervägen, Domkyrkovägen, Tomelillavägen, badviken och ev en vid "kiosk på taket". Kanske detta inte blev utfört med tillbörlig sakkunskap. I varje fall uppger en iakttagare,

att när arbetarna hade svårigheter att slå ner stolparna till avsett djup, sågade de helt sonika av dem. Dessa hövder blev efter bara några år helt sönderslagna av stormar och vågor och resterna kunde vålla skador på badande.

År 1975 Det första huset, byggt på 30-talet, rasar i havet i januari. Samma år avger länsstyrelsen i Malmö en utredning, signerad T Dackman: Man kan inte ur naturvårds- och vetenskaplig synpunkt försvara, att erosionsskydd utförs överallt där erosion konstateras..... Utredningen länkar sig, att en remsa på 100 meter inåt land från strandvallen befrias från bebyggelse, vilket skulle beröra tomter till ett sammanlagt taxeringsvärde av 1,4 Mkr enligt 1970 års taxering.

År 1976 Det andra huset, byggt 1934 av fam. Kraft, undermineras och rasar i januari. Samma år föreligger ett brev, varur

44. Salomon Krafts stuga har underminerats och fallit utåt, 1976.

Erosionen

framgår, att Försäkringsbolagens service beslutat föreslå försäkringsbolagen att ändra försäkringsvillkoren så, att erosionskador inte kommer att ersättas i fortsättningen.

År 1979 överenskomms vid ett sammanträde mellan repr. för länsstyrelse och Ystads kommun om handlingslinjer med följande punkter:

1/ Utredning om erosionskydd aktualiseras betr. kostnadsberäkningarna.

2/ Utredning om alternativa bebyggelseområden fortsätter.

3/ De ekon. konsekvenserna av ev. flyttning av byggnader fortsätter.

4/ Nybyggnadsförbud för delar av planområdet utlägges.

År 1980 protesterar mark- och villaägare skarpt mot ovanstående principer, som framförts av länsstyrelse och Ystads kommun.

45. Larssons lilla stuga har underminerats 1975.

År 1986 avhölls ett seminarium "Utnyttjande och skydd av sandkuster" i Ystad. Seminariet arrangerades i samarbete mellan institutionen för teknisk vattenresurslära vid Lunds universitet (LTH) och Ystads kommun och resulterade i att en arbetsgrupp på fyra medlemmar bildades i februari 1987 för att studera förutsättningarna för att komma tillrätta med erosionsproblemen inom Ystads kommun. Gruppens arbete redovisas i "Resultatet av ett års arbete" 1987. Framställningarna om

forskning medel bollades mellan olika myndigheter och departement med nedslående resultat.

År 1989 Symposium "Växthuseffektens inverkan på den kommunala planeringen" var internationell med representanter från Sverige, Danmark, Tyskland, Nederländerna och USA. Symposiet arrangerades i samarbete mellan Ystads kommun och institutionen för teknisk vattenresurslära vid Lunds universitet.

År 1990 Kraftiga skador under vintern, i ett område försköts strandlinjen 20 meter. Ystads kommun inbjuder till sammanträde med naturvårdsverket (Valfrid Paulsson), en repr från Lunds tekniska högskola (Hans Hansson), stugägare i "risk"-området samt kommunala politiker och tjänstemän. Efter studiebesök i Strandbaden konstaterade Paulsson, att han på ett helt annat sätt än tidigare blivit insatt i problematiken och lovade göra vad han kunde för att ett forskningsprojekt skulle komma igång. Men det blev intet.

År 1991 Inga statliga pengar än. Omfattande lobbyverksamhet inleddes under de närmaste åren för att få stat och allmänhet att förstå problemen. Press och TV gavs information och material, flera uppvaktningar i Stockholm, politiker o tjänstemän inbjöds att se erosionen. Så besöktes Strandbaden av bl a Per Stenmark, Bengt Westerberg, Görel Thurdin, naturvårdsverkets chef Rolf

Erosionen

Annerberg, statssekreterare Måns Lönnroth och departementssekreterare Carin Åberg, Valde Bengtsson, Birger Schlaug, Lennart Dahleus samt Gudrun Schyman. Den drivande kraften i allt detta arbete var vår egen Christer Eriksson med en beundransvärd intensitet. Gatuchefen, nuv. tekniske chefen, i Ystad Erling Alm, Hans Hansson och olika kommunalråd bistod, höll föredrag, ställde krav osv. Scoutstugan undermineras (bild till höger)

År 1992 Naturvårdsverket och miljödepartementet äntligen berett samverka i forskningsprojektet men inte i bygge av hövder. Kostnader för två hövder = 3 Mkr. 200 villaägare bidrar med vardera 5000 kronor (=1 Mkr). Kyrkan betalade 1000 kronor per tomt till villaägarna = 90 Tkr. Ytterligare sju hövder planerades.

År 1993 Kungaparet besöker Strandbaden. Länsstyrelsens miljövårdsenhet i Malmö framför efter att ha besökt Strandbaden en viss tveksamhet i vattendomstolen till det erosionsprojekt, som Ystads kommun planerar i Löderups Strandbad. Men efter klargöranden från kommunens sida så accepterar man förslaget. Man är skeptisk till hövder i Hagestad, inte vad beträffar hövdernas funktion, utan därför att man vill att stranden ska få utvecklas fritt med så liten inverkan av kustskydd som möjligt. "Det är viktigt att staten tar ett större ekonomiskt ansvar för erosionskyddet", så uttalade sig i november riksdagens jordbruksutskott med anledning av motioner från bl a Kaj Larsson i Tomellilla.

År 1994 Almhövden (bild höger) och Kungahövden byggs. Almhövden, byggd av järnsport av samma dimension som används vid hamnbyggen, invigs av Håkan Mattsson. I maj bildas Erosionsskadecentrum med representanter för åtta kommuner. Syftet är att arbeta för en miljöanpassad och kostnadseffektiv teknik för erosionskydd. I augusti transport av sand från Ystads hamn till havet strax utanför Almhövden (bild nästa sida).

46. Scoutstugan har underminerats 1991.

47. Almhövden under bygge 1993.

Erosionen

48. Sand från Sofielund tippas utanför Almhövden 1994.

År 1995 Vattenöverdomstolen sade ja till den omdiskuterade hövden vid campingplatsen. Havet tog i november åtta meter med träd, elplintar, 150 campingplatser och en hel väg vid campingen. 7 Mkr statliga pengar beviljade till hövder.

År 1996 Erosionsprojektet invigs av Anna Lind med fyllning av nio säckar sand på det som senare skulle bli plage.

År 1997 Hövderna 2, 3, 5 och 6 byggs. 2 och 3 mellan 1 och 4, 5 väster om badviken och 6 vid campingen.

År 1998 Sand från Sofielund tippas invid Almhövden. Havet har sommaren 1998 tagit femton meter av campingplatsen. Ny ansökan från Ystads kommun i miljömål om tillstånd enligt vattenlagen att få utvinna 500 000 m³ sand ur allmänt vattenområde invid Sandhammaren bank, dels uppföra kustskydd i form av sandutfyllnad utanför Ystads Sandskog och Löderups Strandbad, för att lösa problemen med stranderosion.

År 1999 Havet har under vintern eroderat omkring Kungahövden och österut. Stormen den 4 december orsakade förödande skador, bl a rasade kameran i havet igen.

49. En björk har fått ge sig för havets krafter 1998.

Erosionen

3. Det är naturligt att havet ger och tar

i sådana områden som vårt, med en strand bestående av lösa sanddyner. Erosionen borde betraktas som en naturlig process, vars negativa effekter till allra största delen beror på vårt felaktiga utnyttjande av kustzonen, t ex till boende. Den ståndpunkten hade och har många, som inte sett förstörelsen i Strandbaden med alla hus i riskzonen.

Om man vill beskriva utvecklingen i stora drag, kan man nämna några olika tendenser, som beskrivs i facklitteraturen: I Skandinavien och Kanada sker en liten landhöjning i motsats till övriga världen, där havet stiger med 1-2 mm per år. I sydligaste Skåne däremot pågår fn en mycket långsam landsänkning med ca 1 mm per år. Det har konstaterats att sand- och badstränder förlorar material världen över.

Somliga pekar på ozonhålet och drivhusgaserna som bidragande orsak till erosionen. Medeltemperaturen stiger år från år. Den ringa landsänkningen i södra Skåne verkar på lång sikt för en fortsatt erosion längs kusten. En teori är att kommunens sandsugning under 1950-talet i havet öster om Käseberga har förorsakat erosionen. En annan är att när man tar bort lången från stranden, lämnar man den oskyddad för vågornas verkan. På kort sikt har dock strömmar och vindar-vågor betydligt större betydelse. *Frekvensen och styrkan hos stormarna tycks ha ökat under de senaste 100 åren.* På 1930-talet registrerades 3-5 dagar per år, då det blåste mer än 20 meter per sekund. På 1990-talet har det hittills varit 17-20 dagar per år, då det har blåst mer än 20 meter per sekund.

Den mest sannolika förklaringen till fenomenen är att de är en

50. Almhövdén i vinterskrud. Döpt till 'Hommage à Erling Alm'.

samverkan av många olika företeelser. Båda de Tekniska högskolorna i Stockholm och Lund arbetar med problemen hur man bäst ska förhindra erosion.

Östersjön är ett relativt litet innanhav. In och utförsel av vatten kan ske bara genom de smala sunden mellan Skåne och Själland samt mellan de danska öarna. När vinden kommer från ett visst håll, antingen från Bottniska viken söderut, eller från Nordsjön nordväst ifrån, trängs vatten ner till södra Östersjön och vattenståndet stiger. Mätningar visar, att havsytan periodvis kan stiga två meter över normalvattenläge i Ystadtrakten. Ändrar då vinden riktning till sydost mot den skånska sydkusten når vågorna vid storm högt upp på den lösa sandstranden med förödande verkan.

4. Världen runt har olika metoder använts för att hejda erosion.

Här beskrivs några av dem:

- Redan vid sekelskiftet planterades i Strandbaden tallar över klitterna för binda sanden och hindra den från att blåsa bort. Buskar och andra växter kan också användas.
- Strandskoningar är olika varianter av byggnadsverk, som uppförs i strandlinjen eller uppe på stranden. De löper huvudsakligen parallellt med kusten och har som sin primära uppgift att skilja land o vatten i syfte att förhindra erosion eller skred. De utförs i Sverige vanligen som spräng- eller naturstensskoningar, men också med utnyttjande av gabioner, där mindre stenar hålls samman med korgar av ståltråd eller plast. Gabioner har lagts utanför Åke Anderssons stuga och utanför barnhemmet. Raderna av träpålar, som tidigare i Strandbaden anlades i vattenbrynet längs vattnet, är en sorts strandskoning. I Strandbaden användes år 1990 också halmbalar, varöver lades sand, för att skydda ett utsatt hus.
- Hövder löper från stranden oftast vinkelrätt ut ivattnet. Medan material ansamlas på uppströmssidan kommer nedströmssidan till en början att eroderas. Då strandlinjen flyttas närmare hövdens yttre ände kommer en del av sanden åter att passera varvid erosionen på nedströmssidan avstannar eller går tillbaka. Hövder byggs av järnkonstruktion eller träpålar (som tidigare i Strandbaden) med eller utan stenblock mellan raderna av pålar.
- Friliggande vågbrytare placeras oftast relativt långt ut från och parallellt med kusten. Den skyddar området innanför vågbrytaren, dit tillförs sand. Mycket kostbar att uppföra.
- Tröskelinvallning består av en låg tröskel av t ex sten, som hindrar att sand spolats ut. Den sneda stenranden utanför plagen är en sådan.

Erosionen

- Fenor, som flyter i marvatten och föranklas i botten. Fenorna ska ändra riktning på den ankommande vågen och därmed bromsa den kustparallella transporten av sand. På försök i sandskogen dec 1996.
- Dräneringsledningar parallellt med stranden på 1,5 meters djup, vari vatten pumpas för att minska erosionen. Prövas i sandskogen maj 1998.
- Tillförsel av sand. Enligt Hans Hansson är denna metod på sikt den enda realistiska metoden. Hövderna var ett bra första steg, men därutöver behövs sand.

Löderups strandbad har utgjort 1900-talets sommarparadis framför alla andra för ett betydande antal människor, både familjer och enskilda, och ofta under flera generationer. Sol och värme har bjudits i rikt mått, om också med växlande styrka olika somrar; inte sällan lyste solen här när det regnade på andra platser i Skåne. Främst har här bjudits underbart vacker och relativt oförstörd natur, alltifrån de mjuka kullarna uppe på åsen med dess fantastiska utsikt, ner genom små trolska skogsdungar till den långa vita stranden med dess labyrint av sanddyner. Också förstås till det fantastiska öppna och ständigt skiftande havet, ganska svalt men ändå härligt att bada i under varma dagar, för somliga en glädje att få betvinga med båt eller surfingbräda, och alltid lika fascinerande att se på.

Det geografiska läget är också förnämligt: Kåseberga med Ales stenar bara några kilometer västerut, och Dag Hammarskölds Backåkra ännu närmare österut. Och några mil längre bort åt ömse håll två trivsamma småstäder med många vackra idylliska kvarter väl bevarade och vårdade: Simrishamn och Ystad. För att inte tala om alla andra "smultronställen" som Österlen har att bjuda på.

Ett kraftigt smolk i glädjebägaren är förstås den sedan fem decennier pågående erosionen, mot vilken verkningsfulla motåtgärder alltför sent börjat vidtas. Tomtägarna närmast stranden har haft ständiga problem med att skydda sina hus och tomter, och i hela strandbadsområdet finns nästan ingen naturlig sandstrand kvar. En liten badvik har dröjt sig kvar 100 m

väster om torget, men plagen nedanför torget är artificiellt kringbyggd med stenblock och måste trots det regelbundet fyllas på med sand för att inte försvinna. Österut kring kungahövden brukar finnas smala strandremsor, men de är mycket obeständiga, och campingområdet decimeras hela tiden av vågorna. En tröst är ändå att sandstranden längre österut fortfarande finns kvar och på vissa håll tillväxer. Den är ju också lätt att söka sig till för strandbadsborna.

Trots erosionen är Löderups strandbad fortfarande ett ganska enastående sommarparadis, och kommer säkert att förbli detta också under det 21:a århundrade som nyligen har begynt.

Sonja Holte

Tidsperiod	Natur o bebyggelse	Service-utbud	Föreningsverksamhet	Erosion	Tidsperiod
1950	1949 Telefonkiosk på Torget		1947 Simskola startar i kom.regi Furutorp, Barnhemmet, Strandbaden o Solglimt används som flyktingläger	Fortf. ale-dungar 250 m utanför kiosken	1950
1940	1941 Fortf. utomplansbest. 1935-6 väg byggs t Strandb.			Erosion iakttas	1940
1930	1930-1990 norra delen byggs 1918-1960 västra delen byggs	Vattencyklar o badbåtar att hyra 1925-1935 byggs: Solglimt "Kiosk på taket", två minigolfb livsmedelsaffär, barnhemmet	1934 Villaägarföreningen bildas 1930-talet scoutstugan kom till		1930
1920	1918 Första sommarv. byggs	1928-1935 Jannelund söder om åsen	1918 Restaurangen byggs		1920
1910	finns ett antal fiskarstugor				1910
1900	tallplanteringen gjord				1900

Tidsperiod	Natur o bebyggelse	Service-utbud	Föreningsverksamhet	Erosion	Tidsperiod
2000	1999 Molok sopkärl tas i bruk 1997 ny detaljplan planeras	Strandbaden bygger pool och boulebana 1994-5 rest. bygger uthyrningsstugor	1998 Volleybollbana på Torget 1998 Grannsamverkan	1997 Hövder 2, 3, 5 o 6 byggs. 1996 Erosionsprojektet invigs 1994 Alm hövd o Kungahövd byggs 1993 Kungaparet i Strandbaden 1992 2 Mkr statl o 2,4 Mkr kom. beviljat t forskning Havet tar 20 m strand	2000
1990		1980-talet vindsurfbrädor hyrs ut 1984 Lennart Larsson köper rest. 1981 stängs strandbadsrest.			1990
1980	1981 asfalt på Backa- o Västanvägen	1978 Furutorpet eldas upp 1978 Gamla Solglimt rivs 1975-6 Nya Solglimt färdigställs	1974 årsavgift villaäg.fören. 15 kr.	1976 andra huset rasar i havet 1975 första huset rasar i havet	1980
1970	1971 Strandbaden från Krist. t Malmöhus län	1972 Camp. övertas av kommunen 1968 Minigolfbana 3 byggs	1968 Vägför. bildas	1971 82 villaägare samlar in 20000 kr till 5 trähövder	1970
1960	1965 Fritidsvägen asfalteras 1965 Kyrkligt vatten införs		1961 Villaäg.för. beslutar gemens. midsommarfirande	1959-60 Engströmlinjen byggs	1960
1950	1953 första detaljplanen 1950-1996 östra delen byggs				1950

OM ÄLFISKET

Av Sven Ingmar Andersson

Älfisket vid kusten från Käseberga till Sandhammaren har genom tiderna varit av varierande betydelse. Det har växlat från att ha varit rikt givande till att, som nu, vara så gott som obefintligt. Cronberg skriver år 1762 bl.a. följande: "De som här fiska kunna med nog ringa redskap nemligen sine Älhumnor, hwilka de litet ifrån landet utsättja, årligen få en stor mängd af ål ofta på ett dygn öfwer 20 till 30 lispund". Frans Löfström uppger i "Kring Sandhammaren" (1946), att Kronan omkring 1810 helt sonika gjort sig till ägare av flera av älfiskena och i mitten av 1800-talet sålt dem, efter att ha arrenderat ut dem under många år, till bönder i trakten. I "Resa i Skåne" (1819) berättar Sven Nilsson att det vid denna kust "har funnits betydliga älfiskerier, och hela kusten är indelad i äldrätter". Samtidigt konstaterar han en marginalanteckning att älfisket avtagit.

Handlingar från 1889-90, upprättade av kommissionslandtmätare A. W Sandgren, innefattar karta jämte beskrivning över "fiskeäldretterna utmed Löderups och Hagestads strand", med angivande av ägare och bredd - på centimetern när - för varje drätt. Under slutet av 1800-talet var älfisket

enligt samstämmiga uppgifter inte mycket att räkna med (Löfström 1946). Enligt "Utredning rörande fiskerättsförhållandena vid rikets kuster" (1925) var hela Löderups sockens strand, tillhörande Löderups och Hagestads byar, "graverad av skattlagda älfisken". Jöns Persson, en icke strandägande fiskare i Käseberga, uppgav enligt denna utredning att fiske efter ål och lax var förbjudet av ägarna av fiskedrätterna. I övrigt förekom endast fiske efter tobis, som däremot var fritt.

Som äldre människor ännu minns det, började älfisket i augusti och höll på till den 10 november. Då var det dags för gås i stället, även om det kunde inträffa att en och annan fiskare satte en homma och fick upp några ålar. I gamla tider fångades ål i små hommor (ryssjor). Hommorna var inte större än att fiskaren utan svårighet kunde bära tre sådana på axeln ner till drätten. Där vadade man ut till midjan och placerade dem i rent vatten (dvs det skulle inte vara i tången). De fästes med pålar som rickades ner i sanden. Varje homma var försedd med fångstarmar, två i sidorna och en i mitten. Den i mitten gick ända in till land. Med tiden fick man större hommor, som förankrades med draggar. Inflyttade fiskare norrifrån bidrog till denna utveckling, vilket också ledde till att fångsterna blev rikare. Snart hade man övergått till bottengarn, som placerades 6-700 meter ut från stranden i en ränna mellan två sandbankar. Innanför rännan sattes småhommor.

Fram till fyrtioalet kunde det åtminstone vissa år vara gott om ål, därefter har det knappast - trots att fångstredskapen blev modernare - ansetts vara mindre lönt att fånga ål vid kusten. Fiskaren Artur Mårtensson, född år 1906, berättar om en fångst som på en enda natt gav 10.000 småålar ("snurringar") och 700 stora ålar. Ålen såldes till fiskexporten i Åhus, och då blev det betalning i reda pengar. Det fanns också uppköpare från Köpenhamn, som lade till med båt i Käseberga hamn, och betalade med sprit i tunnor.

Betalningen "in natura" gjorde att det festades rätt bra i ålabodarna. Thor var en ålafiskare från Vittskövle och hade en ålabod vid den stig, som nu bär hans namn (Thors stig). Om honom går det många historier. Han arrenderade en åladrätt som tillhörde kyrkan och hade att erlagga arrende "till prästens bord" i form av ål. Det var inte alltid ålafisket var lyckat och då kunde det finnas anledning att trösta sig med innehållet i någon tunna. En söndagsmorgon infann sig kyrkoherden i Löderup för att avhämta ersättningen för arrendet. Han knackade på. - "Vem f-n är det?" hördes inifrånboden. - "Det är kyrkoherden och jag kommer för att hämta ål", svarade prästen,

Exkurs1

varpå Thor replikerade: "Jag har ingen ål och jag kan väl för helvete inte ha ål till alla djävlar". Prästen fick den gången återvända tomhänt.

Thor hade ibland också hjälp med fisket, en "lejekarl". Thor misstänkte att lejekarlen plockade ål ur andras hommor och på så sätt skaffade sig ytterligare inkomst. Tillsammans med en annan ålfiskare lurpassade Thor på sin lejekarl och fick en tidig morgon se honom i färd med att lägga beslag på andras ål. Straffet blev att lejekarlen fick gå ute i det kalla vattnet i sjön (det var sent på hösten) från Strandbaden ända långt bort till stenarna vid Käseberga, utmotad i havet av de båda fiskarena med hjälp av långa stelor (pålar som användes för att förankra hommorna) och under hela vägen utsatt för spott och spe.

Artur Mårtensson berättar följande historia, denna gång om en gift ålfiskare på orten, som uppvaktade en annan kvinna. Förutom att infinna sig personligen hade han med sig en present i form av småål. För att inte frun skulle märka något när han gick hemifrån, stoppade han helt enkelt ner ålen i byxorna. Nu bar det sig inte bättre än att han träffade en granne på vägen. Grannen fick syn på att något dinglade ut ur gylfen och utbrast: "Mycket har jag sett här i världen men aldrig att jag har sett en med två yn" (yn=ögon).

Själv har jag gott minne av ålakalasen som mina föräldrar anordnade. De drev under många år restaurang Furutorp i Löderups Strandbad, som var öppen långt ut på hösten, ibland hela året. Det var tradition på en riktig ålafest att äta så mycket ål att det låg tre varv med ben runt tallrikskanten. Dessutom erfordrades det en snaps (eller åtminstone en klunk sprit) till varje bit. Som jag minns det kunde särskilt kalasen efter höstsammanträde med nykterhetsnämnden bli synnerligen "blöta". På sådana fester vankades även ålsoppa och rökt ål.

Jag är numera lagfaren ägare till ål- och fiskedräkten Hottadrejeln 1:1. Det vilar en hel del nostalgi över detta. Drätten har en historik som går tillbaks till 1200-talet. Då donerade riddaren Jens Kanne gårdar och bl.a. detta ålfiske till Löderups pastorat. Kungabrev från 1293 och 1320 finns kvar, som bekräftar donationen (Persson, 1961). Riddare Kannes donation figurerade också i en process 1929 genom vilken kyrkoherde Stoltz i Löderup kunde höja sin prästlön från pastoratet. Med ändring av Ingelstads och Järrestads häradsrätts av Skånska hovrätten fastställda utslag förklarade Högsta domstolen detta år kyrkoherden i Löderup vara berättigad till avkomst med avgälder från bl.a. detta ålfiske. Dessa "löneförmåner" togs emellertid delvis bort genom att prästlönerna

reglerades, och år 1952 försvann de helt.

Om mitt innehav innebär att jag lyckas få upp någon ål från denna drätt återstår emellertid när detta skrives att se. Och någon ålfiskare att arrendera ut drätten till finns knappast att tillgå – så det blir väl att på sedvanligt sätt söka sig till Ahls eller Hammers i Käseberga hamn för att införskaffa en bit av detta livets goda.

Litteratur:

*Cronberg, B. Fr.: Oeconomisk beskrifning öfver Mälarne uti Skåne.*Lund (1762; akademisk avhandling)

Löfström, Frans: Kring Sandhammaren (1946)

Nilsson, Sven: Resa i Skåne (1819; manuskript i Lunds universitetsbibliotek)

Persson, B.: Löderups katolska präster. När biskop Brask var kyrkoherde i Löderup. Ystads Allehanda den 29 april 1961.

Utredning rörande fiskerättsförhållanden vid rikets kuster, Statens Offentliga Utredningar. 1925:19-20, Stockholm: Jordbruksdepartementet

Erosionsmotståndare nr 1

av Kay Ohlsson

Ingen har som Christer Ericsson ägnat så mycket av sin tid åt arbetet med Löderups Strandbad och dess problem. Otaliga är de samtal han har ringt till myndigheter och privatpersoner för att lägga fram våra synpunkter på dem. Stor lobbyverksamhet har han ägnat däråt. Många sammanträden, träffar och sammankomster har han deltagit i beträffande Löderups Strandbads problem! Vad är då problemet? Jo: Erosionen av stranden vid Löderups Strandbad!

Vad är då orsaken till detta ständigt återkommande problem vid kusten? Jag skall här försöka lämna några hypotetiska svar på detta. Varje år och nästan varje dag undrar vi hur stranden ser ut. Alltid samma fråga och samma hopp och förväntan – har havet lagt till sand – eller har det tagit sand från oss. Dessa strand- och landområden som är så betydelsefulla för oss.

Stranden är sig aldrig lik – det har vi på Strandbaden fått erfara. Många av oss har fått se sina hus förstörda av vinterstormarna när dessa har rasat som värst. Havet har tagit bit för bit och husen har tippat i havet. För det mesta blir vi besvikna.

Erosionens erövringar går fort. Bara sedan 1970 har havet tagit ca 200 m innan vi stoppade den med mattor och sten. Dessa åtgärder tillsammans med de nya hövderna har hejdat erosionen. Stora sandmassor har tillförts – över 600 000 m³ har uppmätts mellan hövderna.

Vad beror erosionen på? Teorierna är många, kanske är det fråga om en naturlig process, detta att sanden driver omkring och att den äts upp på ett ställe för att bygga på vid ett annat. Vid Sandhammaren en bit österut är förhållandet faktiskt det motsatta, där växer stranden år från år.

Kan det vara så att strömmarna har påverkats av stenpireerna i Käseberga hamn? De gamla fiskarna tror detta. Att strömmarna har ändrat riktning och hastighet så att den sand som stömmarna drar med sig på botten ersätts med den som ligger vid havets möte med land?

Vad sandens förflyttningar och den ständigt föränderliga stränlinjen än beror på, naturens gång eller människans härjningar, så hoppas vi att det skall förändras till det bättre och att stranden kommer tillbaka efter de åtgärder som har och kommer att vidtagas.

Åren går och Christer kämpar oförtrutet vidare med nya möten, telefonsamtal och symposier. Klart är att hans arbete har givit resultat och är ovärderligt för oss. Under innevarande år har Statens Geologiska Institut – SGI – blivit den samordnande myndigheten mot stranderosionen.

Många är de ledande personer som varit i Löderup, nämnas kan Kung Carl-Gustaf och Drottning Silvia, Anna Lindh, Kaj Larsson, Bengt Dahleus, Gudrun Schyman m fl.

Christer har erhållit ytterligare ett erkännande – en hövd har döpts till "Christers Hövd". Med detta kapitel vill vi ge Strandbadens store förespråkare en elege för ett väl genomfört arbete genom åren.

51. Christer Ericsson

Sommarlut

Jag lever här bland kära ting
 var sommar ser jag dem igen;
 de vänta mig; i deras ring
 är hjärtat hemma än.

Vad jag har känt för dem är sagt,
 vår vänskap står sig utan ord.
 Nu är det nog att tyst ge akt
 på hav och rymd och jord.

Hängboken välver grön sin port
 för Floras ljusa genomgång.
 Allt blommar upp, det går så fort,
 allt vissnar våg för våg.
 Än finns en värld av blom och löv
 som ej vet av att det är krig;
 den ler och sjunger, blind och döv,
 och har sin fred för sig.

På trädgårdens kalenderur
 kan tiden läsas dag för dag,
 vart släkte bidar där sin tur
 och växlingen är lag.
 Ligesterfjärilen kom och for
 i purpurvingad bröllopsschar;
 nu doftar tobak i sitt flor
 västindiskt underbar.

Men i den kalla vindens stråk
 är redan höstens varsel väckt,
 och hedens första, bruna vråk
 har över ljungen sträckt
 Nu säger jag som ofta förr
 adjö och med en gnoslad sång
 jag stänger paviljongens dörr
 i år för sista gång.

Du svala, som ditt bo har byggt,
 du sommarhusets tillbehör
 snart börjar nu din långa flykt
 till världen utanför.
 Mitt livs bestämda resedag,
 den kommer av sig själv till slut,
 men vilket önskeland har jag,
 när sommaren tar slut.

Dikt av Anders Österling
 ur
 SKÅNSKA MOTIV

Utsikt från Löderups strandbad.

Ejnar Hansen

53. Utsikt över västra delen av Strandbaden.

54. Välkänd profil uppe från västra delen av åsen.

55. Tidig strandbild

56. Löderupsstranden på 1950-talet

57. Ålabod på 1950-talet

58. Strandbadens Hotell och Restaurang 1957

Mollösund, Öderups Strandbad

Foto och ensamrätt

59. Strandbadens hotell och restaurang omkring 1975.

60. Furutorp 1957

61. På väg genom skogen

62. Blomsterplockning på kullarna till midsommar 1934.

63. Välbesöks Strandbaden 1938

64. Fest i Strandbaden

65. Väg från Strandbadsåsen norrut på slätten 1944

66. Vintern har skapat alla dessa små sittande gummor.

67 och 68. Två bilder av erosionens förödande verkan på den lösa stranden. Den stora bilden från 1991, när Fritidsvägens förlängning trots asfaltering rasade i havet. Den andra från år 1999, då stormen 4 dec hårt angrep campingplatsen.

69. Havet har börjat med att ta trappan på Fiskarstugan.

70 uppe till höger: Tröskelinvallningen blir översköld av vågor, som till en del blir kvar innanför. Till höger om detta är en konstgjord sandstrand för solbad, 1997.

71 ner till höger: Kungahövden angreps hårt av stormarna vintern 1999-2000. Vågorna sköljde nästan bort all sand i hövdens landfäste. En ung familj har redan i april 2000 picnic på stranden.

72 nedan: Badviken på väster. Havet grävde redan tidigt ut denna badvik mellan väl stengarderade tomter. I bakgrunden Almhövden och tröskelinvallningen. Dess yttersta del fylls varje vinter av vatten och sand måste ersätta den bortförda. En smal rand av vatten blir dock alltid kvar för barnen att plaska i, år 2000.

Redaktionellt

Utgivare av detta album är Löderups Strandbads
Villaägareförening

Innehåll:

Sonja Holte: Landskapet.....	sid 1
" Samhället.....	6
" Erosionen.....	23
" Slutord.....	34
" Sammanfattning i tabellform.....	35
Sven Ingmar Andersson: Exkurs 1 Om älfisket.....	37
Kay Ohlsson: Exkurs 2 Erosionsmotståndare nr 1 Christer Ericsson.....	39
Anders Österling, dikt.....	40
Marianne Sjölin: Fakta om blommor i Holtes text	
Kay Ohlsson: Fakta om fiskare och fiske i Holtes text	

I redaktionen Sonja Holte
Kay Ohlsson

Layout och utskrift: Sonja Holte

Fotokopiering av manus och bindning: Bildcenter i Lund

Textmaterialet till albumet är hämtat från protokoll för villaägar- och vägföreningarna i Löderups Strandbad, tidningsurklipp och inte minst från de vänliga människor, som har berättat minnen från förr.

Avsnittet Erosion har hämtat fakta ur följande litteratur:

Petersen, Jørgen F. Kystsikring ved Löderup Strandbad 1968
LTH, Bulletin nr 9 serie B 1970
Norrman, Rapport över resa till Skåne och Halland 1971 (saknas)
Länsstyr. i M-öhus län (*Dackman*) Stranderosion inom Ystads kommun, 1975
Hansson, Alm, Lindh, Åkesson, Arbetsgruppen för strandskydd 1988
Hansson, Hans, Erosionsproblem vid Löderups Strandbad, 1991
Larsson, M. Hansson, H. Analys av klimatologiska och hydrografiska data för Ystadbukten, 1992
Ystads kommun, Växthuseffektens inverkan på kusterosion, 1994
Blomgren, S. Hansson, H. Profilmätningar vid Löderups Strandbad, 1997
Blomgren, S. Hansson, H. Profilmätningar vid Löderups Strandbad och Ystads sandskog, 1998

Fotografierna är ett urval av dem, som lämnats till sommarutställningen 1999 av 'gamla' strandbadsbor.

Fotografer eller

ägare till foton   bild nr:

Andersson, G.,	30
Andersson Kjell,	35
Andersson, Sven Ingmar	54
Andrén, Olle,	25
Blennow, Hugo	7,16,62
Gröhn, Ernst 2,9,65	
Hjertström, Stina	28
Holte, Sonja	1,3,4,5,8,31,32, 33,34,39,40,41, 43,45,46,47,48, 49,61,67,68,70, 71,72
Lindberg, Göte,	26
Lindström, Bertil,	38, 50, 66
Oskarsson, Karin	12,24
Ståhlberg,	14
Tufvesson, B	29,55
Wahlberg, Inger	15
Villaägarföreningen el okänd	övriga foton